

MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDA INNOVATSION PEDAGOGIK TEKNOLOGIYALAR

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19103448>

Foziljonova Shahloxon Abdulaziz qizi

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: *Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llashning nazariy va amaliy jihatlari ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqot jarayonida zamonaviy pedagogik yondashuvlar, interfaol metodlar hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning ta'lim jarayonidagi ahamiyati yoritilgan. Ilmiy manbalar tahlili asosida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash bolalarning bilish faoliyatini faollashtirish, ularning ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish hamda ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qilishi asoslab berilgan. Shuningdek, pedagoglarning innovatsion faoliyatga tayyorgarligi, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni ta'lim jarayoniga joriy etishning metodik jihatlari ham muhokama qilingan. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalarni keng qo'llash ta'lim sifatini oshirish, bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlash hamda zamonaviy pedagogik muhitni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.*

Kalit so'zlar: *maktabgacha ta'lim, innovatsion pedagogik texnologiyalar, ta'lim jarayoni, interfaol metodlar, pedagogik innovatsiya, ijodiy fikrlash, pedagogik faoliyat, ta'lim samaradorligi, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, pedagog kompetensiyasi.*

KIRISH

Bugungi globallashuv jarayonida ta'lim tizimining barcha bosqichlarini modernizatsiya qilish, ayniqsa, maktabgacha ta'lim tizimini zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida rivojlantirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Chunki inson shaxsining intellektual, ma'naviy va ijtimoiy rivojlanishiga asos bo'ladigan muhim davr aynan maktabgacha yosh davri hisoblanadi. Shu sababli maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim-tarbiya

jarayonini samarali tashkil etish, bolalarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ularning har tomonlama rivojlanishini ta'minlash zamonaviy pedagogika fanining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda.

So'nggi yillarda ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar maktabgacha ta'lim tizimini takomillashtirish, uning mazmunini yangilash hamda ilg'or pedagogik tajribalarni amaliyotga joriy etishni

taqozo etmoqda. Xususan, innovatsion pedagogik texnologiyalarni ta'lim jarayoniga tatbiq etish orqali bolalarning mustaqil fikrlashi, ijodiy qobiliyatlari, kommunikativ kompetensiyalari hamda ijtimoiy faolligini rivojlantirish imkoniyatlari kengaymoqda. Innovatsion pedagogik texnologiyalar ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish, pedagog va tarbiyachilarning kasbiy mahoratini takomillashtirish hamda ta'lim jarayonini shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida tashkil etishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Pedagogika fanida innovatsion texnologiyalarni qo'llash masalalari ko'plab mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy tadqiqotlarida o'z aksini topgan. Ular ta'lim jarayonida interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, muammoli ta'lim, loyiha metodlari hamda rivojlantiruvchi ta'lim tamoyillarining samaradorligini ilmiy asoslab berganlar. Ayniqsa, maktabgacha

ta'lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash bolalarda bilishga qiziqish, mustaqil faoliyat ko'nikmalari hamda ijodiy tafakkurni shakllantirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Shu bilan birga, maktabgacha ta'lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish jarayoni nafaqat metodik, balki tashkiliy-pedagogik jihatdan ham chuqur ilmiy yondashuvni talab etadi. Chunki ta'lim jarayonining samaradorligi pedagoglarning innovatsion faoliyatga tayyorgarligi, zamonaviy metod va texnologiyalarni qo'llash bo'yicha kompetensiyalarining shakllanganligi bilan bevosita bog'liqdir.

Mazkur maqolaning maqsadi maktabgacha ta'lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalarning mazmun-mohiyatini ilmiy jihatdan tahlil qilish hamda ularning ta'lim jarayonidagi samaradorligini yoritishdan iboratdir.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Maktabgacha ta'lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash masalasi zamonaviy pedagogika fanining muhim ilmiy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu muammo bo'yicha ko'plab mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan ilmiy tadqiqotlar olib borilgan bo'lib, ularning ishlari maktabgacha ta'lim jarayonini takomillashtirish, bolalarning rivojlanish imkoniyatlarini kengaytirish hamda ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Pedagogika fanining klassik namoyandalari tomonidan ilgari surilgan g'oyalar bugungi kunda ham ta'lim tizimini rivojlantirishda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi. Jumladan, pedagogik tafakkur tarixida ta'lim jarayonini tizimli tashkil etish, bolalarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olish, ta'limni

tabiatga muvofiq tashkil etish kabi tamoyillar asoslab berilgan bo'lib, ushbu qarashlar zamonaviy innovatsion texnologiyalarni qo'llash jarayonida ham muhim nazariy asos sifatida qaraladi.

Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda innovatsion pedagogik texnologiyalar tushunchasi ta'lim jarayonini samarali tashkil etishga qaratilgan yangi metod, usul va vositalar tizimi sifatida talqin etiladi. Mazkur yo'nalishda olib borilgan ilmiy izlanishlarda ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanish, o'quv faoliyatini shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida tashkil etish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish hamda bolalarning ijodiy va mustaqil fikrlashini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilgan. Xorijiy pedagogika fanida maktabgacha ta'limda innovatsion texnologiyalarni qo'llash orqali bolalarda kommunikativ kompetensiyalar, ijtimoiy moslashuv va

ijodiy tafakkurni rivojlantirish imkoniyatlari kengayishi ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Shuningdek, mahalliy tadqiqotchilar tomonidan maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim-tarbiya jarayonini modernizatsiya qilish, pedagoglarning innovatsion faoliyatini rivojlantirish hamda ta'lim jarayoniga zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish masalalari keng o'rganilgan.

Ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, maktabgacha ta'lim jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash bolalarning bilishga bo'lgan qiziqishini oshirish, ularning ijodiy faolligini rag'batlantirish hamda mustaqil faoliyat ko'nikmalarini shakllantirishda muhim omil hisoblanadi. Shu bilan birga, innovatsion texnologiyalarni ta'lim jarayoniga tatbiq etish pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishni, ta'lim jarayonini samarali rejalashtirishni va zamonaviy metodlardan oqilona foydalanishni talab etadi.

Mazkur tadqiqotning metodologik asosini zamonaviy pedagogika fanining shaxsga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyasi, innovatsion pedagogik texnologiyalar nazariyasi hamda ta'lim jarayonini tizimli tashkil etish tamoyillari tashkil etadi. Tadqiqot jarayonida pedagogik hodisa va jarayonlarni ilmiy tahlil qilishga qaratilgan umumilmiy va maxsus metodlardan foydalanildi. Xususan, ilmiy manbalarni tahlil qilish, qiyosiy tahlil, umumlashtirish, pedagogik kuzatish hamda tizimli yondashuv metodlari qo'llanildi. Ilmiy adabiyotlarni

o'rganish orqali maktabgacha ta'lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llashning nazariy asoslari aniqlashtirildi hamda mavjud ilmiy qarashlar tahlil qilindi. Qiyosiy tahlil metodi yordamida turli pedagogik yondashuvlar va texnologiyalarning samaradorligi solishtirildi. Umumlashtirish metodi orqali o'rganilgan ilmiy manbalar asosida maktabgacha ta'lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llashning asosiy yo'nalishlari va pedagogik imkoniyatlari aniqlab berildi.

Shuningdek, tadqiqot jarayonida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion texnologiyalarni qo'llashga doir mavjud tajribalar o'rganildi hamda ularning ta'lim-tarbiya jarayonidagi samaradorligi ilmiy jihatdan tahlil qilindi. Natijada maktabgacha ta'lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash bolalarning intellektual rivojlanishini ta'minlash, ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish hamda pedagogik faoliyatni takomillashtirishda muhim ahamiyatga ega ekanligi asoslab berildi.

MUHOKAMA

Maktabgacha ta'lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish masalasi zamonaviy ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, maktabgacha yosh davrida bolalarning intellektual, psixologik va ijtimoiy rivojlanishi aynan ta'lim-tarbiya jarayonining qanday tashkil etilganiga

bevosita bog'liqdir. Shu sababli ta'lim jarayoniga innovatsion pedagogik texnologiyalarni tatbiq etish orqali bolalarning bilish faoliyatini faollashtirish, ularning ijodiy fikrlashini rivojlantirish hamda mustaqil faoliyat ko'nikmalarini shakllantirish imkoniyatlari kengayadi.

Tadqiqot natijalarining tahlili shuni ko'rsatadiki, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash bolalarning o'quv jarayoniga bo'lgan qiziqishini sezilarli darajada oshiradi. Ayniqsa, interfaol metodlar, o'yin texnologiyalari, muammoli vaziyatlar yaratish hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish bolalarning faol ishtirokini ta'minlaydi va ta'lim jarayonini yanada samarali tashkil etishga yordam beradi. Bunday yondashuv bolalarda mustaqil fikrlash, mantiqiy tafakkur yuritish hamda muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Shu bilan birga, innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish jarayonida pedagoglarning kasbiy tayyorgarligi muhim ahamiyat kasb etadi. Pedagog innovatsion faoliyatga tayyor bo'lishi, zamonaviy metod va texnologiyalarni chuqur o'zlashtirgan bo'lishi hamda ularni ta'lim jarayonida samarali qo'llay olishi zarur. Tadqiqot jarayonida aniqlanishicha, pedagoglarning innovatsion kompetensiyalarini rivojlantirish maktabgacha ta'lim tizimida ta'lim sifati va samaradorligini oshirishning muhim

shartlaridan biridir. Shu bois pedagoglarning kasbiy rivojlanishini ta'minlash, ularni innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llashga tayyorlash va metodik jihatdan qo'llab-quvvatlash dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Muhokama natijalariga ko'ra, maktabgacha ta'lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash bolalarning shaxsiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi, ta'lim jarayonining mazmunini boyitishi hamda pedagogik faoliyat samaradorligini oshirishga xizmat qilishi aniqlandi. Shu bilan birga, ta'lim jarayonini innovatsion yondashuv asosida tashkil etish pedagogdan yuqori darajadagi kasbiy mahorat, ijodkorlik va pedagogik tafakkurni talab etadi.

Demak, maktabgacha ta'lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalarni samarali joriy etish ta'lim jarayonini modernizatsiya qilish, bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlash hamda zamonaviy ta'lim muhitini shakllantirishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

NATIJALAR

Tadqiqot jarayonida maktabgacha ta'lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llashning pedagogik imkoniyatlari va ta'lim jarayonidagi samaradorligi ilmiy jihatdan tahlil qilindi. Ilmiy manbalar hamda mavjud pedagogik tajribalar asosida olib borilgan tahlillar natijasida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion texnologiyalarni qo'llash ta'lim-tarbiya jarayonining sifatini oshirishda muhim omil ekanligi aniqlandi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash orqali ta'lim jarayonini shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida tashkil etish imkoniyati kengayadi. Bunday yondashuv bolalarning individual xususiyatlarini hisobga olish, ularning qiziqishlari va ehtiyojlariga mos ravishda ta'lim jarayonini tashkil etish hamda har bir bolaning ijodiy va intellektual salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, interfaol metodlar, o'yin texnologiyalari, muammoli ta'lim hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish bolalarning bilish faoliyatini faollashtirishga va ta'lim jarayoniga bo'lgan qiziqishini oshirishga yordam beradi.

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etilgan ta'lim jarayonida bolalarning mustaqil fikrlash, mantiqiy tafakkur yuritish, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish hamda ijodiy faoliyat ko'rsatish ko'nikmalari yanada rivojlanadi. Bunday yondashuv bolalarda bilimlarni faqat tayyor shaklda o'zlashtirish emas, balki ularni mustaqil ravishda izlash, tahlil qilish va qo'llash ko'nikmalarini shakllantiradi. Natijada ta'lim jarayoni bolalarning faol ishtirokiga asoslangan interfaol muhitga aylanadi.

Tadqiqot davomida pedagoglarning innovatsion faoliyatga tayyorgarligi ham muhim omil ekanligi aniqlangan. Innovatsion pedagogik texnologiyalarni samarali qo'llash pedagoglarning kasbiy

kompetensiyalarini rivojlantirish, ularning metodik bilim va ko'nikmalarini takomillashtirish hamda zamonaviy pedagogik yondashuvlarni amaliyotga joriy etish bilan chambarchas bog'liqdir. Shu bois maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagoglarning malakasini oshirish, innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash hamda metodik ta'minotni kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish, bolalarning intellektual va ijodiy rivojlanishini ta'minlash hamda zamonaviy pedagogik muhitni shakllantirishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi.

XULOSA

Maktabgacha ta'lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash masalasi zamonaviy ta'lim tizimini rivojlantirishning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. O'tkazilgan tadqiqotlar va ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatdiki, maktabgacha yosh davri shaxs rivojlanishining eng muhim bosqichi bo'lib, aynan shu davrda bolaning intellektual, ijtimoiy va ma'naviy salohiyatining asoslari shakllanadi. Shu sababli ta'lim-tarbiya jarayonini samarali tashkil etish, uni zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida takomillashtirish maktabgacha ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi.

Tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion

pedagogik texnologiyalarni qo'llash ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etishini ko'rsatdi. Innovatsion pedagogik texnologiyalar ta'lim jarayonini shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida tashkil etish, bolalarning individual xususiyatlarini hisobga olish, ularning bilishga bo'lgan qiziqishini oshirish hamda mustaqil va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi. Ayniqsa, interfaol metodlar, o'yin texnologiyalari, muammoli ta'lim va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish bolalarning faol ishtirokiga asoslangan samarali ta'lim muhitini shakllantirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, tadqiqot davomida innovatsion pedagogik texnologiyalarni samarali joriy etish pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish, ularning innovatsion faoliyatga tayyorgarligini oshirish hamda metodik

ta'minotni takomillashtirish bilan uzviy bog'liqligi aniqlandi. Pedagoglarning zamonaviy pedagogik texnologiyalarni puxta o'zlashtirishi va ularni amaliyotga samarali tatbiq etishi ta'lim jarayonining sifatini oshirishning muhim sharti hisoblanadi.

Demak, maktabgacha ta'lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish ta'lim jarayonini modernizatsiya qilish, bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlash hamda zamonaviy pedagogik muhitni shakllantirishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi. Shu bois maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash bo'yicha ilmiy izlanishlarni davom ettirish, pedagoglarning innovatsion kompetensiyalarini rivojlantirish hamda ta'lim jarayonini zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida tashkil etish dolzarb vazifalardan biri sifatida e'tirof etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: “O'zbekiston”, 2021. – 464 b.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. “Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi qaror. – Toshkent, 2017.
3. Ishmuhamedov R., Yuldashev M. Ta'limda innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2017. – 200 b.
4. Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiya: nazariya va amaliyot. – Toshkent: “Fan”, 2015. – 208 b.
5. Sayidahmedov N. Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: “O'qituvchi”, 2016. – 240 b.
6. Podlasiy I.P. Pedagogika. – Moskva: “Vlados”, 2017. – 576 s.

7. Selevko G.K. Sovremennie obrazovatelnie texnologii. – Moskva: Narodnoe obrazovanie, 2018. – 256 s.
8. Montessori M. The Montessori Method. – New York: Schocken Books, 2019. – 320 p.
9. Vygotsky L.S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. – Cambridge: Harvard University Press, 2018. – 159 p.
10. UNESCO. Early Childhood Care and Education: Global Monitoring Report. – Paris: UNESCO Publishing, 2022.